



Ügyiratszám: NAIH/2018/3844/5/V.

Dr. Székely László részére

Alapvető Jogok Biztosa
Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Budapest
Nádor u. 22.
1051

Tisztelt Biztos Úr!

Az alábbi, szülőket megillető tájékoztatással kapcsolatos kérdést ajánlom szíves figyelmébe.

Az utóbbi időben megszorodtak a Hatósághoz érkezett azon panaszok, amelyekben a beadványozók iskolától, pedagógiai szakszolgálatától, bölcsődétől, egészségügyi intézménytől kértek kiskorú gyermek adatairól való tájékoztatást, és azt az intézmények megtagadták. Minden esetben kiderült, hogy az adatkérő személy szülői felügyeletet nem gyakorló szülő volt (2018-ban [...] számú ügyek).

I. A szülői felügyeletről általában:

Kiskorú érintett esetében elsőként a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szabályait kell figyelembe venni. A Ptk. 4:146. § (2) bekezdése szerint a szülői felügyeleti jognak különböző részjogosítványai vannak¹. A különélő szülők esetében főszabály a szülői felügyelet közös gyakorlása². A szülők azonban megállapodhatnak abban is, hogy a szülői felügyeleti jogot megosztják egymás közt (pl. egyik szülő kezeli a vagyont, a másik gondozza a gyermeket, stb.), illetve megállapodhatnak úgy – vagy megállapodás hiányban bíróság kimondhatja³ – hogy kizárólag az egyik szülő gyakorolja a felügyeleti jogot⁴. Ezzel a másik szülő szülői felügyeleti joga nem szűnik meg, csak nem tudja azt gyakorolni. Ebben az esetben a különélő szülőnek csak a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésben van döntési joga. Ilyen

¹ Ptk. 4:146. § [A kiskorú jogállása; a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek] (1) A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.

(2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselésének jogát és köteletségét, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát foglalja magában.

² Ptk. 4:164. § [A szülői felügyelet közös gyakorlása]

(1) A szülői felügyeletet a szülők - megállapodásuk vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése hiányában - közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt.

(2) A különélő szülőknek a közös szülői felügyelet gyakorlása során biztosítaniuk kell gyermekük kiegyensúlyozott életvitelét.

(3) Azonnali intézkedést igénylő esetben a szülő a gyermek érdekében - a másik szülő késedelem nélkül történő értesítése mellett - közös szülői felügyelet esetén is önállóan dönthet.

³ Ptk. 4:167. § [A szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése]

(1) A különélő szülők megállapodásának hiányában - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja.

⁴ Ptk. 4:165. § [A különélő szülők megállapodása a felügyeleti jogok megosztásáról és a közös szülői felügyeletről]

(1) A különélő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megoszthatják, és megállapodhatnak abban is, hogy a szülői felügyeletet az egyikük gyakorolja. A szülők erre irányuló megállapodására utal, ha a gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában nevelkedik.

lényeges kérdésnek tekintendő a Ptk. 4:175. § (2) bekezdése szerint a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása⁵. A köznyelv ezt a legutóbbi esetet hívja kizárólagos felügyeleti jognak, de a különélő szülőnek ebben az esetben is megmarad a szülői felügyeleti joga, az ún. lényeges kérdésekben való joggyakorlásra korlátozva.

A szülői felügyeleti jog megszűnésének eseteit a Ptk. rögzíti⁶, ekkor ez a szülő a lényeges kérdésekben sem dönthet, illetve felsorolja azon eseteket, amikor szünetel a szülői felügyeleti jog⁷. Gyakoribb eset, hogy a különélő szülő szülői felügyeleti joga nem szűnik meg, hanem azt a másik szülő gyakorolja egyedül.⁸

⁵ Ptk. 4:175. § [Közösen gyakorolt szülői felügyeleti jogok]

(1) A különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.

(2) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

(3) Ha a különélő szülők egyes, a (2) bekezdésben meghatározott, közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt.

Ptk. 4:168. § [A különélő szülő feljogosítása egyes szülői felügyeleti jogok gyakorlására]

(1) Ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével nem gyakorolhatja.

(2) A bíróság a gyermekétől különélő szülőt feljogosíthatja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására. Ha a gyermek érdekei megkívánják, a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát a bíróság korlátozhatja vagy megvonhatja.

⁶ Ptk. 4:191. § [A szülői felügyeleti jog bírósági megszüntetése]

(1) A bíróság megszünteti a szülői felügyeletet, ha

a) a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti; vagy

b) a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat.

⁷ Ptk. 4:186. § (1) Szünetel a szülői felügyeleti jog, ha

a) a szülő cselekvőképtelen;

b) a kiskorú szülő korlátozottan cselekvőképes, kivéve a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú szülő gondozási, nevelési jogát és kötelezettségét;

c) a szülő cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott;

d) a szülő ismeretlen helyen távol van, vagy ténylegesen akadályozva van a szülői felügyelet ellátásában;

e) a gyámhatóság a gyermek családba fogadásához hozzájárult;

f) a szülő hathetes életkoránál fiatalabb gyermeke örökbefogadásához járult hozzá;

g) a gyermeket a gyámhatóság nevelésbe vette és a szülő szülői felügyeleti joga nem szűnt meg vagy azt a bíróság nem szüntette meg;

h) a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el; vagy

i) a szülő a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távollátó határozat hatálya alatt áll.

⁸ A Ptk. hatályba lépése, 2014. március 15. előtt született döntéseknél a kérdésről a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) rendelkezett, a 72. § (2) szerint „ha a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése iránti perben a gyermeket a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél elhelyezték, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta”.

II. Az adatokról való tájékoztatási kérelemről:

2018. május 25. előtt az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) 15. § (1) bekezdése biztosította az érintettnek az adataira vonatkozó tájékoztatás kérés jogát⁹, ezen időponttól kezdve a GDPR¹⁰ 15. cikke a hozzáférés joga körében részletezi az adatkezelésről kérelemre adandó tájékoztatást. A 15. cikk (3) bekezdése értelmében az érintett az adatokról történő másolat kérésére is jogosult¹¹.

A Ptk. a 2:43 § e) pontjában személyiségi jogként nevesíti a személyes adatok védelmét. A Ptk. 2:54. § (1) bekezdése szerint a személyiségi jogokat személyesen lehet érvényesíteni, amelyet tehát az érintett maga gyakorolhat, illetve a Ptk. 2:14. §-a alapján a kiskorú nevében a törvényes képviselője járhat el, így az adatokról tájékoztatást is ő kérhet. Kiskorú törvényes képviselője szülők esetében a fentiekben kifejtettek szerint a Ptk. 4:161. §-a alapján a szülői felügyeletet gyakorló szülő¹². A GDPR a szülő fogalma esetén a szülői felügyelet gyakorlóját használja.

A gyermek adatainak kezelésére vonatkozó tájékoztatási/hozzáférési kérelmeket tehát törvényes képviselőként a szülői felügyeletet gyakorló szülő nyújthatja be.

III. A szülőt megillető tájékoztatásról:

A Ptk-ban megfogalmazottak alapján, főszabály szerint a szülők különélés esetén is együtt gyakorolják a szülői felügyeleti jogot. Amennyiben a főszabálytól történő eltérést a szülők megegyezése vagy bíróság döntése megalapozta, a felügyeletet nem gyakorló szülő kötelessége a tartásdíj fizetésében, valamint a gyermekkel való kapcsolattartásban jelenik meg, de a nevelés érdemi kérdései a felügyeletet gyakorló szülő feladatai lesznek, a felügyeletet nem gyakorló szülőnek döntési joga csak a „lényeges kérdésekben” van.

Különélő szülők esetében a Ptk. a 4:174. §-ban előírja egymás tájékoztatását¹³, ez azonban a sokszor elmérgesedett viszony miatt a gyakorlatban nem valósul meg. Így a másik szülő közvetlenül az intézménytől, egészségügyi szolgáltatótól stb. kér tájékoztatást, mert a különélő szülő a felügyeletet gyakorló szülő együttműködésének hiányában nem rendelkezik elegendő információval a gyermekről.

⁹ Infotv. 15. § (1) Az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad az érintett általa kezelt, illetve az általa vagy rendelkezése szerint megbízott adatfeldolgozó által feldolgozott adatairól, azok forrásáról, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevéről, címéről és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, az adatvédelmi incidens körülményeiről, hatásairól és az elhárítására megtett intézkedésekről, továbbá - az érintett személyes adatainak továbbítása esetén - az adattovábbítás jogalapjáról és címzettjéről.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (a továbbiakban: GDPR)

¹¹ GDPR 15. cikk (3) Az adatkezelő az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatát az érintett rendelkezésére bocsátja. Az érintett által kért további másolatokért az adatkezelő az adminisztratív költségeken alapuló, észszerű mértékű díjat számíthat fel. Ha az érintett elektronikus úton nyújtotta be a kérelmet, az információkat széles körben használt elektronikus formátumban kell rendelkezésre bocsátani, kivéve, ha az érintett másként kéri.

¹² Ptk. 4:161. § [A gyermek törvényes képviselője]

(1) A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket személyi és vagyoni ügyeiben képviseljék.

¹³ A Ptk. 4:173-a kimondja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különélő szülőnek a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében - egymás családi életét, nyugalmát tiszteletben tartva - együtt kell működniük. A Ptk. 4: 174. § szerint a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányairól a különélő szülőt megfelelő időközönként tájékoztatni kell, és a különélő szülő érdeklődése esetén a gyermekkel kapcsolatos felvilágosítást meg kell adni.

A Hatóság – az adatvédelmi, információs önrendelkezési jog érvényesülése körében – nem adhat más tájékoztatást a kérelmezőknek mint azt, hogy az adatkezelési hozzáférés gyakorlására a törvényes képviselő jogosult. A Hatóság úgy ítéli meg azonban, hogy a kérdés túlmutat az adatvédelem tárgykörén, és a szülőket a gyermekük kapcsán megillető tájékoztatás alapjogi vonatkozására hívja fel a tisztelt biztos úr figyelmét.

Egyes jogszabályok a tájékoztatás címzettjeként a szülőt jelölik meg, nem rögzítik azonban, hogy az alatt a szülői felügyelet gyakorlóját kell érteni, vagy sem, illetve értelmezhető úgy, hogy ezáltal önálló, sui generis szülői tájékoztatásról van szó.

Bár a döntési joga csak a lényeges kérdésekre korlátozódik, a Hatóság szerint vizsgálendő az, hogy van-e joga a különélő, szülői felügyeletet nem gyakorló szülőnek a gyermekről közvetlenül az intézményektől tájékoztatást kérni, pusztán információ-szerzési céllal. Tehát formailag nem a gyermek adatának kezeléséről tájékoztatást kapni a GDPR alapján – mert arra törvényes képviseleti minőségének hiányában sok esetben nem jogosult – hanem mint szülő a saját jogán tájékoztatást kapni a gyermekéről.

IV. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. tv. szabályai

Legtöbb panasz a köznevelési intézmények által adandó tájékoztatás tárgyában érkezik.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. tv. (a továbbiakban: Knt.) 3. § bekezdés szerint a *„(1) A köznevelés középpontjában a gyermek, a tanuló, a pedagógus és a szülő áll, akiknek kötelességei és jogai egységet alkotnak. (2) A köznevelésben a nevelés és oktatás feladatát a gyermek szülei, törvényes képviselői megosztják a köznevelési intézményekkel és a pedagógusokkal. E közös tevékenység alapja a bizalom, az intézmény és a pedagógusok szakmai hitele.”* A Knt. hatálya a vizsgált adatkezelők közül kiterjed az általános iskolára, az óvodára, valamint a pedagógia szakszolgálatra¹⁴.

A Knt. 72. § (5) bekezdése rögzíti a szülő jogait. A b) pont szerint *„a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon”.*

A köznevelési intézmény felé a szülőtől érkező kérelem értékelhető egyrészt a Knt. által előírt tájékoztatásnak, másrészt az adatkezelésről adott tájékoztatásnak, a kettő címzettje a fent kifejtetteknek megfelelően nem fedi egymást.

A Knt. a „szülő” fogalmat használja, és nem tesz különbséget a szülői felügyeletet gyakorló, illetve a szülők megállapodása, vagy a bíróság jogerős döntése alapján szülői felügyeletet nem gyakorló, illetve szülői felügyeleti jog szünetelése (Ptk. 4:186. §), vagy megszüntetése (Ptk. 4: 191. §) hatálya alatt álló szülők közt.

Az Állampolgári jogok országgyűlési biztosának az AJB 2201/2011. számú ügyben hozott Jelentése kifejti: a „különélő szülők között sokszor oly mértékben megromlik a viszony, hogy egymással semmilyen módon nem kommunikálnak”. Ebben az esetben a különélő – esetleg szülői

¹⁴ Knt. 4. § E törvény alkalmazásában

1. alapfeladat: a köznevelési intézmény alapító okiratában, szakmai alapidokumentumában foglalt köznevelési feladat, amely

1.1. óvodai nevelés,

1.3. általános iskolai nevelés-oktatás,

1.20. pedagógiai szakszolgálati feladat,

felügyeletet nem gyakorló – szülő gyermeke tanulmányi eredményeiről, magatartásáról, iskolai előmeneteléről, esetleges hiányzásairól, iskolaváltásának körülményeiről, illetve egyéb szülői kérelmekről, igazolásokról csak az iskolától kaphat információkat, mely információk birtokában tudhat csak a Ptk. 4:175. § (2) bekezdésében meghatározott lényeges kérdésekben dönteni.

A Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelvében elvi érveléssel mutatott rá, hogy a házasság felbontásával nem szűnik meg a szülők közös felelőssége a gyermek sorsáért. Az Irányelv hangsúlyozza az egyik szülő gondozásában élő gyermek azon érdekét, hogy a szülők különélését követően is maga mellett tudja mindkét szülőjét, az élet sorsfordulóinál, tanulmányai megválasztásában, az életre való felkészülésében számíthasson segítségükre¹⁵.

Ennek megfelelően rendezi a Ptk. azt, hogy a „lényeges kérdésekben” – így az iskola, életpálya megválasztása kérdésében – szülői felügyeletet gyakorol a másik szülő is (korábban idézett Ptk. 4:175. §), amely jog tartalma a fent kifejtettek szerint törvényes képviselőre, ezáltal a tájékoztatás kérésre is kiterjed. Ugyanis információ hiányában a különélő szülő a gyermek iskolájának, életpályájának megválasztásához szükséges közös döntést igénylő kérdésekben nem tud megalapozottan állást foglalni.

E körben a Hatóság értelmezése szerint a szülői felügyeleti jogot egyébként nem gyakorló szülőnek a kezelt adatok tekintetében adandó tájékoztatás az iskola-életpálya megválasztása szempontjából releváns információkra terjed ki, és ők arra a Ptk. szabályozása alapján – törvényes képviselői joggal eljárva – közvetlenül jogosultak.

A Knt. mindemellett önálló szülői jogosítványként előírja a gyermek *fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről* való tájékoztatási kötelezettséget.

Ez lényegében egyben az iskola-életpálya megválasztása szempontjából releváns információk körét takarja, ugyanakkor a – szülői felügyeletet egyébként nem gyakorló – szülők által benyújtott tájékoztatási kérelmek kiterjednek olyan kérdésekre, hogy pl. a gyermek hányszor hiányzott, hányszor ebédelt, vett-e igénybe napközit, stb. Ezen szülők azzal érvelnek, hogy a gyermek szocializációja szempontjából a tanulmányi és magatartás adatokon kívül egyéb információk is relevánsak lehetnek az iskola, életpálya megválasztásához hozott döntéshez, így jogosultak a Knt-ben előírt adattartalom felüli adatkérésre. A Knt. megfogalmazása szerint a szülői felügyelet megszüntetésének hatálya alatt álló szülő is tájékoztatásra jogosult.

A Hatóság a személyes adatok védelméhez való jog, mint személyiségi jog szabályozáshoz igazodva arról tájékoztatta az érintetteket, hogy azokat az információkat jogosultak törvényes képviselői jogkörben eljárva közvetlenül az intézménytől igényelni, amelyek a lényeges kérdés eldöntéséhez szükségesek. A Hatóság ugyanakkor – álláspontja szerint – nem jogosult annak megítélésére, hogy a Ptk. szerinti lényeges kérdés eldöntése alapjául szolgáló tájékoztatás tartalma meddig terjed, viszont jogbizonytalanságot okoz, hogy az egyes intézmények eltérően értelmezik, mely adatok kiadására jogosultak a tájékoztatás körében, illetve kötelesek-e a szülői felügyeleti jog ellenőrzésére (egyes esetekben az intézmény a fenntartóhoz fordult állásfoglalás kérése érdekében, hogy a szülői felügyeletet nem gyakorló szülő jogosult-e a tájékoztatásra)

V. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)

E jogszabály esetében is a vitás kérdéseket az okozza, hogy a jogszabály a szülő fogalmat használja, és a tájékoztatás jogosultjaként a szülőt nevesíti.

¹⁵Lásd 995/B/1990. AB. határozat

Gyvt. 136/A. § (1) „A gyermek szülője vagy törvényes képviselője a szolgáltató (intézmény) vezetőjénél kérelmezheti, hogy betekinthesse a külön jogszabály szerinti gyermekvédelmi nyilvántartásnak a gyermek vonatkozásában kitöltött adatlapjaiba, valamint - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - a gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatónál, intézménynél¹⁶ keletkezett, illetve részére megküldött, a gyermekkel kapcsolatos iratba. Az iratokról kivonat vagy másolat kérhető.”

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a törvényes képviselő fogalmat használja, a Gyvt azonban nem.

A szülői felügyeletet egyébként nem gyakorló szülő csak a Ptk szerinti lényeges kérdésekben jogosult a szülői felügyelet gyakorlására, ennek részjogosítványként a gyermek törvényes képviselőjében adatigénylési kérelmet benyújtani. Az ott fel nem sorolt tárgyokban nem jogosult az adatkezelőtől közvetlen adatszolgáltatásra. Mivel a bölcsőde nem oktatási, hanem személyes gondoskodást nyújtó intézmény¹⁷, így az oktatási intézménnyel ellentétben az iskola-életpálya megválasztása kérdésében e körben adott tájékoztatásuk nem releváns.

Míg a szülői felügyeletet nem gyakorló szülő jogkörébe az intézmény által kezelt adatokról való tájékoztatás kérelmezése nem tartozik bele, a Gyvt-ben „szülő”-ként megnevezve azonban a tájékoztatásra jogosult. A törvény „szülő” megfogalmazása sem az intézmények, sem az érintettek számára nem egyértelmű, és a kérelmezők a szülői felügyeletet nem gyakorló szülőt is értik alatta.

Összefoglalva: a szülő és a törvényes képviselő fogalma különélő, és a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülők esetében nem fedi egymást, és míg az adatokról való tájékoztatásra, másolat formájában történő adatkérésre a GDPR és a Ptk. alapján a törvényes képviselő jogosult, addig adott esetben ugyanannak az adattartalomnak a megismerésére, iratmásolat formájában történő kérésére a Gyvt. a „szülőt” jogosítja fel – így a szülői felügyeletet nem gyakorló, tehát törvényes képviselőként el nem járó szülőt is. A Knt. sem rögzíti egyértelműen a tájékoztatás jogosultját és terjedelmét.

Ezen jogszabályok nem egyértelmű megfogalmazása miatt az adatkezelők gyakorlata sem egységes abban, hogy a jogszabályok szerinti tájékoztatás megilleti-e a szülői felügyeletet nem gyakorló szülőt, és ha igen, milyen terjedelemben, illetve az érintettek – a különélő, és felügyeletet nem gyakorló szülők – hivatkoznak az adatkezelők előtt is a törvényben megfogalmazott önálló tájékoztatási, iratmegismerési jogukra.

Az adatvédelmi szabályok szerint jogellenes adattovábbítást követ el, és az ezért fennálló felelősséggel tartozik az az adatkezelő, aki kérelemre nem az „érintett” – az adatalany, vagy kiskorú esetében a törvényes képviselő – részére szolgáltat adatot. Az adatkezelő nem mérlegelheti, hogy ha a felügyeletet gyakorló szülő a különélő szülő felé nem teljesíti a Ptk. szerinti tájékoztatási kötelezettségét, akkor ő kiadja az adatot. Az adatkezelők „biztos, ami biztos” alapon a jogosulatlan adattovábbítást elkerülve minél kevesebb információt adnak. Ugyanakkor a külön jogszabályokban előírt tájékoztatás nem teljesítése az adott intézmény részéről szintén jogsértő.

¹⁶ pl. a bölcsődénél kezelt adatokra

¹⁷ a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

15. § (2) A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:

b) a gyermekek napközbeni ellátása,

42. § (1) A bölcsődei ellátás keretében - ha e törvény kivételt nem tesz - a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátását kell biztosítani.

VI. Egészségügyi adatok esetében

Az egészségügyről szóló 1997 évi CLIV. törvény (Eütv.) 24. §-a is biztosítja az egészségügyi adatokról történő tájékoztatás kérésének jogát¹⁸. Mivel a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések között nem szerepel a gyermek egészségi állapotára vonatkozó kérdés, így a szülői felügyeletet nem gyakorló szülő ebben a körben nem jogosult az adatokról való tájékoztatási/hozzáférési kérelmet benyújtani.

A korábban az Emberi Erőforrások Minisztériumától kért állásfoglalás szerint is egészségügyi szolgáltatótól a szülői felügyeletet gyakorló szülő kérhet tájékoztatást. A jogszabályok gyakorlati alkalmazása során az egészségügyi szolgáltatók vélelmezik a közös felügyeleti jog fennállását, és csak akkor tagadhatják meg a tájékoztatást, ha megbizonyosodtak arról, hogy az érdeklődő szülő nem rendelkezik törvényes képviselői és/ vagy szülői felügyeleti joggal.

A tapasztalatok alapján sérelmes helyzetet az az eset keletkeztet, ha a külön élő szülő nem tud arról, hogy a gyermek egészségi állapotában változás történik, amelyről tájékoztatást kérhetne, mert a gyermekkel együtt élő szülő nem teljesíti a külön élő szülő felé fennálló, Ptk. 4:174. §-ában rögzített tájékoztatási kötelezettségét. Utóbbi esetben azonban az egészségügyi szolgáltató nincs abban a helyzetben, hogy ezt a sérelmet elhárítsa, hiszen a külön élő szülő felé fennálló együttműködési-tájékoztatási kötelezettség címzettje az együtt élő – szülői felügyeletet gyakorló – szülő, az ő közreműködése nélkül az egészségügyi szolgáltató nem kerül olyan helyzetbe, hogy a külön élő szülőt tájékoztassa.

Jelenleg Magyarországon nincs olyan közhitelű nyilvántartás, mely tartalmazná a kiskorúak szülői felügyeletére vonatkozó adatokat. Ennek hiányában a gyermekelhelyezés ügyében született bírósági ítélet az, ami rendelkezik az adott szülő szülői felügyeleti jogának gyakorlásáról. A betegellátónak azonban nincs lehetősége annak vizsgálatára, hogy ellenőrizze az elé bemutatott ítélet hatályát, így a képviselőt jogosultságának megállapításakor a szülők nyilatkozatára hagyatkozhat. A szülőnek azonban törvényből fakadó kötelezettsége a gyermek testi fejlődésének, ellátásának biztosítása, és mindenkor a gyermek érdekében megfelelően kell eljárnia. Így ennek körében nem tévesztheti meg az egészségügyi intézményt azzal, hogy valótlanul nyilatkozik a szülő felügyeletet gyakorló szülő személyéről.

Mivel a Ptk. szerint főszabályként a különélő szülők is együtt gyakorolják a szülői felügyeleti jogot, ezért ezt a vélelmet az adatkezelők/egészségügyi szolgáltatók addig fennállónak tekintik, amíg ennek az ellenkezője be nem bizonyosodik, és a tájékoztatást teljesítik. Amennyiben azonban az egyik szülő a szülői felügyelet egyedül történő gyakorlásának tényét a szolgáltató felé nyilatkozza vagy bizonyítja, az egészségügyi szolgáltató – ellenkező bizonyításig – nem követ el jogsértést, ha az adatkiadást a másik szülő felé megtagadja.

¹⁸ Eütv. 24. § (1) A beteg jogosult megismerni a róla készült egészségügyi dokumentációban szereplő adatait, illetve joga van ahhoz, hogy - a 135. §-ban foglaltak figyelembevételével - egészségügyi adatairól tájékoztatást kérjen.

(2) Az egészségügyi dokumentációval az egészségügyi szolgáltató, az abban szereplő adattal a beteg rendelkezik.

(3) A beteg jogosult

a) a gyógykezeléssel összefüggő adatainak kezeléséről tájékoztatást kapni,

b) a rá vonatkozó egészségügyi adatokat megismerni,

c) az egészségügyi dokumentációba betekinteni, valamint azokról kivonatot vagy másolatot készíteni vagy saját költségére másolatot kapni,

d) a fekvőbeteg-gyógyintézetből történő elbocsátásakor a 137. § a) pontja szerinti zárójelentést kapni,

e) a 137. § b) pontjában foglaltak szerint a járóbeteg-szakellátási tevékenység befejezésekor ambuláns ellátási lapot kapni,

f) egészségügyi adatairól - saját költségére - összefoglaló vagy kivonatos írásos véleményt kapni.

A szülői felügyeletet nem gyakorló szülő tehát a gyermekről egészségügyi adatot nem kérhet. Például a gyermek háziorvosától nem kaphat közvetlen adatszolgáltatást arra vonatkozóan, hogy a gyermek milyen betegségekben szenvedett, milyen gyógyszerkezeltetést kapott, – amennyiben a másik szülő a gyermek háziorvosát nem nevezi meg, az egészségügyi közgazgatási szervtől azt az információt sem kaphatja meg, hogy ki a gyermek orvosa –, vagy példának okáért nem kaphat közvetlen tájékoztatást arról sem, hogy a gyermek milyen egészségügyi okból hiányzik az óvodából/iskolából. Ez utóbbi adattartalom kiadását a Knt. az oktatási intézménynek sem rendeli el.

Azon adatkörben tehát nem jogosult a szülői felügyeletet nem gyakorló szülő informálódni a gyermekéről, amely esetekben döntési joggal nem rendelkezik, jognyilatkozatot nem tehet.

Mindezek figyelembe vételével kérem tisztelt biztos urat, vizsgálja meg, megfelelő-e a különélő, szülői felügyeletet nem gyakorló szülők tájékoztatásának jogszabályi háttere és gyakorlata, illetve indokolt-e és biztosítható-e külön jogszabályban önálló szülői jogosítványként a szülő tájékoztatása, függetlenül a GDPR 15. cikkében foglalt, gyermek adatahoz való hozzáférési jogtól.

VII. A. pedagógiai szakszolgálat véleménye

Mindezekon felül szíves figyelmébe ajánlom az alábbi problémát. A Hatóság vizsgálatai során beszerzett dokumentumok tanúságai szerint gyakorlat, hogy a gyermek beiskolázását megelőzően a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendeletben (a továbbiakban. EMMI rendelet) foglaltak alapján a pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottsága által készített szakvéleményt¹⁹ a szülői felügyeletet nem gyakorló szülő a másik szülőtől kapja meg, vagy azt a pedagógiai szakszolgálat a szülői felügyeletet gyakorló szülő írásbeli hozzájárulása alapján küldi meg a felügyeletet nem gyakorló szülőnek.

Az EMMI rendelet a szülő fogalma alatt a törvényes képviselőt érti²⁰. A jogszabály úgy rendelkezik, hogy a szakértői vizsgálaton igazolni kell a szülői felügyeleti jogosultságot²¹, majd az elkészült

¹⁹ 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 7. § (1) Az Nkt. 18. § (2) bekezdés b) pontja szerinti szakértői bizottsági tevékenység keretében az intézmény szakértői bizottsága a gyermek, a tanuló komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, továbbá szükség szerint orvosi, sajátos nevelési igény gyanúja esetén komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, orvosi vizsgálat alapján szakértői véleményt készít

a) az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása céljából

b) a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézség megállapítása vagy kizárása,

c) a sajátos nevelési igény - a mozgásszervi, az érzékszervi (a látási, a hallási), az értelmi, a beszéd fogyatékoság, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén a halmazott fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy az egyéb pszichés fejlődési zavar: súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar - megállapítása vagy kizárása,

d) sajátos nevelési igényű tanuló esetében

da) az érettségi bizonyítvány kiadásának feltételeként meghatározott közösségi szolgálat teljesítésére vonatkozó kötelezettség alóli mentesítés,

db) a tankötelezettség meghosszabbításának

céljából, és a vizsgálatok eredményei alapján javaslatot tesz a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézséggel küzdő, a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók különleges bánásmód keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére.

²⁰ 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 2. § A rendelet hatálya - fenntartótól függetlenül – kiterjed

f) a gyermekek, tanulók törvényes képviselőire (a továbbiakban: szülők),

²¹ EMMI rendelet 14. § (2) A szakértői vizsgálat megkezdéséhez a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő együttes jelenléte szükséges. Kétség esetén vélelmezni kell, hogy a vizsgálaton megjelent szülő a távollévő szülő képviselőjére jogosult. Erről a jelenlévő szülőt tájékoztatni kell, az ezzel kapcsolatos nyilatkozatát be kell szerezni. A szakértői vizsgálat során a szülő köteles közreműködni a vizsgálaton - annak zavarása nélkül - jogosult mindvégig jelen lenni.

szakvéleményt a szülőnek – tehát a törvényes képviselőnek – kézbesítik, aki fellebbezéssel élhet²².

A Knt. 47. §-a szerint a szakértői vélemény az alapja a sajátos nevelési igényű gyermek nevelési-oktatási intézményének megválasztásának is²³.

Az előző pontokban kifejtettek szerint a Ptk. szerint lényeges kérdés körébe sorolt iskola-életpálya megválasztása tekintetében szülői felügyeleti jogot gyakorol az egyébként azt nem gyakorló szülő is, így a Hatóság álláspontja szerint szükséges lehet áttekinteni, hogy a beiskolázás szempontjából döntő jelentőségű szakvélemény közvetlenül részére történő közzétevése nem indokolt-e.

Segítő együttműködését előre is köszönöm!

Budapest, 2018. december 21.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila
elnök
c. egyetemi tanár

²² EMMI rendelet 17. § (1) A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

(3) A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni és a szülővel alá kell íratni.

(5) A szakértői véleményt, az e bekezdésben foglalt kivétellel - a vizsgálat lezárását követő huszonegy napon belül - kézbesíteni kell a szülőnek.

(3) A szülőnek, vagy nagykorú tanuló esetén a tanulóknak - a szakértői vélemény kézhezvételétől számítva - tizenöt nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére. Amennyiben a szülő, vagy nagykorú tanuló esetén a tanuló a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a (2) bekezdésben meghatározott eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

²³ Knt. 47. § (1) A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

(2) A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

